

כרוניקה של מוות ידוע מראש

ורד לי 18:42 | 06.09.2014

בחודש האחרון היא היתה מאושפזת בבית החולים איכילוב בשל זיהום בלב, שנגרם משימוש בסמים ומשהייה ממושכת ברחוב. בשבוע האחרון הוחרף מצבה והיא היתה מחוברת למכונת הנשמה. ביום שישי, ה-29 באוגוסט, נפטרה נטלי, זה היה שם הרחוב שבחרה לעצמה. היא היתה בת 46 במותה.

פעמים רבות ראיתי אותה בתחנה המרכזית הישנה אבל הפעם הראשונה שהתחלנו לדבר היתה בתוכנית יזה"ר להחלפת מזרקים. עמדנו ליד הספרייה הצנועה שבמרכז. נטלי החלה לדפדף בספרים בתזזיות, בחוסר מנוחה. היא שלפה ספר אחר ספר מהמדף, עברה במהירות על תוכנו והחזירה בחוסר סיפוק. "אין לי מה לקרוא", התלוננה. "את אוהבת לקרוא?" שאלתי. היא הנהנה, "יש לך ספר קריאה להמליץ לי?", שאלה וסיפקה לי רשימת הוראות קפדנית: "אני לא אוהבת ספרים שטחיים, לא רומנים זולים, אני אוהבת ספרים איכותיים, מעדיפה ספרות מתורגמת". אספתי לה כמה ספרים והיא החלה לעיין בהם. "זה נראה מעניין מאוד, חייכה בהנאה כשמבטה שקוע בגב עטיפת הספרים." אני אקח את שני אלה", אמרה לבסוף ונופפה בעותק של "האיש שצפה ברכבות" מאת ז'ורז' סימנון וב"תפוזים הם לא הפרי היחיד" של ג'אנט ווינטרסון.

השיחות הבאות נסבו על ספרים ודרכם יכולתי ללמוד מעט על מצבה. "אני ישנה עכשיו במקום שאני לא יכולה להדליק מנורה בלילה ולקרוא", אמרה לי באחת הפעמים כשניסיתי לחפש לה ספר קריאה. בפעם אחרת ביקשה "תמצאי לי ספר קליל ומעניין שלא דורש ריכוז ומאמץ כי אני ישנה במקום שיש בו רעש." מהערות הקטנות על התאורה הקלושה, עוצמת הרעש, מידת הריכוז ואם בכלל יכלה לקחת איתה ספר קריאה ואיזה יכולתי ללמוד בזהירות אם היא ישנה ברחוב, בדירות גברים מזדמנים, חיה שוב תחת חסותו של המאהב הקבוע או מוצאת מחסה בדירת החירום של סלעי"ת; ללמוד על היקף העבודה בזנות; ותנודות מצבה הנפשי.

"אם הייתי יוצאת מהסמים הייתי רוצה לעבוד בתרגום או בעריכה ספרותית", שיתפה יום אחד. "מאיזה שפה היית מתרגמת?", התעניינתי. "הולנדית", ענתה.

היא הבחינה במבט הסקרני שלי וסיפרה: "אבא שלי הולנדי, אמא שלי ישראלית ממוצא תימני. אמי נפטרה כשנולדתי. אני דומה לה במראה", היא חייכה. "יצאתי תימניה שחורה במראה, אבל אני הולנדית", היא עברה לפטפט בהולנדית שוטפת כדי להמחיש. "גדלתי בהולנד. אבא שלי גידל אותי לבד. עליתי לישראל בגיל 18. הוא נפטר. לא נשאר לי לאן לחזור."

"יש לך כאן משפחה? יש לך אחים?", ניסיתי לברר. "לא, טענה. "אין לי אף אחד כאן, אני בת יחידה". לאחר מותה התגלה לי שיש לה ארבעה אחים. הקשר עימם נותק. להלוויה הם בחרו שלא להגיע.

לאחר מותה התגלה לי שלכל אדם שהכירה סיפרה גרסה מעט שונה על זהותה: לאחדים סיפרה שאמה הולנדית שמתה בצעירותה ואביה ישראלי שמת לפני כעשור, לאחרים סיפרה שהיא נישאה לגבר הולנדי, חיה איתו בהולנד ונולדו לה שני ילדים שהשאירה שם ועלתה לישראל, אבל לבסוף חזרה בה מגרסה זו באופן חלקי והכחישה שהיא אם לילדים. לרבים סיפרה שיש לה אחות, את אחיה מעולם לא הזכירה. מכל הסיפורים מסתמן גרעין אמת תמציתי ומר: אמה מתה בצעירותה ואביה בבגרותה. היא ילידת הארץ. שמה הפרטי, האמיתי, הוא זר, שם משפחתה ישראלי. הזהות ההולנדית והמבטא השוטף יישארו כנראה אניגמה.

"כשאני חושבת על כל הסיפורים והזהויות שהיא רקמה לעצמה אני מבינה עד כמה היא ניסתה לברוח מהאמת שלה ומעצמה", אומרת יערה ינאי-ממו, מנהלת מרכז יזה"ר להחלפת מזרקים בתל-אביב. "החיים שלה היו כל כך טראגיים שהיא המציאה לעצמה סיפור חיים אחר. בהלוויה בלט שכל אדם שהכיר אותה, אפילו המאהב הקבוע שלה, סיפר סיפור שונה על הזהות שלה. הזהות ההולנדית הוצגה לכל אדם באופן אחר ואף אחד לא יודע בוודאות את האמת, אבל ברור שמתחת לכל המסכות

הסתתר כאב גדול – האם והאב נפטרו, הזהות היתה מסוכסכת והיתה אי-בהירות גדולה לגבי מה שהיא עברה בילדות.

"העבר שלה היה מאוד אניגמטי ומעורפל", מסכים אבנר כבל מנהל תוכנית "צעד ראשון" של הרשות הלאומית למלחמה בסמים ואלכוהול. כבל, המפעיל יחידה שנותנת מענה וטיפול למכורים בתחנה המרכזית הישנה והפנייה למרכזי גמילה ושיקום, פגש את נטלי במתחם התחנה לפני שמונה שנים. "היא מיעטה לדבר על ההיסטוריה משפחתית שלה", הוא אומר. "היא היתה מאוד מסתורית לגבי עברה וסיפור חייה. היא הסתירה הרבה פרטים, טשטשה את הסיפור, אבל היה ברור שהטראומה שלה מאוד קשה."

נטלי היתה מבריקה ורגישה. היה מרתק לדבר איתה. באחת השיחות ניסיתי לדרבן אותה להיכנס למרכז גמילה. "בשביל מי? אמא שלי מתה, אבא שלי מת, אין לי משפחה, אני לבד, בשביל מי אני אגמל?" שאלה בייאוש.

"אובדן הורה ראשון כרוך בכאב חד, נטול נחמה אך אובדן ההורה השני הוא זה שהופך אותנו לישות 'נעדרת משפחה', כותבת לידיה פלם ב"איך רוקנתי את בית הוריי" (הוצאת רסלינג/ושתי, מצרפתית: קרן שמש). "זוג ההורים התאחד מחדש בקבר. אנו מורחקים ממנו לצמיתות. אדיפוס ניקר את עיניו, נרקיס בוכה. לאחר מות הורינו, אין איש מאחור. לא נותר אלא העדר כפול, כמו כפור נורא בגבנו."

"תעשי את זה בשבילך. תלמדי לחיות מחדש בשבילך", שמעתי את עצמי אומרת לה. היא השתתקה, עינייה דמעו.

"אנשים מתיים באופן דרסטי מהחגיגת "

לפני למעלה משנה הצליח כבל לשכנע אותה להיכנס לגמילה לראשונה. נטלי נכנסה לגמילה והחזיקה מעמד שלושה-ארבעה חודשים. היא נשרה, חזרה לתחנה המרכזית הישנה ולפני כשמונה חודשים כבל הצליח לשכנע אותה לנסות בשנית להיכנס למרכז גמילה. בפעם הזאת היא החזיקה מעמד חודשיים-שלושה ונשרה. בפעם השלישית היא עזבה את מרכז הגמילה תוך פחות מחודש.

"היא היתה סרבנית גמילה גאה, שהעדיפה להשתמש בסמים בהתרסה ממש", אומר כבל. "היא הדפה לאורך השנים כל ניסיון לגמילה. היא הסתובבה ברחובות, עבדה בזנות והשימוש שלה בסמים היה חזק. היא היתה מגיעה למרכז יזה"ר להתקלח, לקבל בגד ולקבל אוכל קל אבל בעיקר כדי לדבר. היא היתה אדם מאוד ורבלי וחכם. היא לא היתה טיפוס פשוט. היא סבלה מדחיייה חברתית ופעמים רבות היא הגיבה בזעפנות ובתוקפנות כדי להרחיק ממנה אנשים, אבל לי היה ברור שזה נבע מרגישות יתר. היה לה מעין שריון מגונן, שהיא עטתה כדי שלא יתקרבו אליה ויגלו כמה היא עדינה ורגישה."

כבל מהרהר ומציין קווי אופי שכל האנשים שהכירו אותה חוזרים ומדגישים: "עד היום לא נתקלתי בבחורה מכורה לסמים עם מוח כל כך חריף ומבריק. למרות כל הסמים הקשים שהיא צרכה היא היתה תמיד ערנית ורגישה בצורה בלתי רגילה. גם ברגעים הכי 'רדומים' שלה, היא היתה חדה, עם אבחנות דקות לגבי כל מה שקורה, יכולת ניתוח מעוררת השתאות ועם זיכרון צלול. כל פעם שדיברתי איתה הרגשתי שהיא מבזבזת, שאם היא היתה נחלצת מהסמים היא היתה יכולה לפתח קריירה משמעותית בכל תחום שהיא היתה בוחרת. היא היתה אינטליגנטית מאוד ובעלת אינטליגנציה רגשית גבוהה מאוד. כואב הלב שהיא סיימה את חייה במבוך הסמים של התחנה המרכזית."

קשר עמוק של חברות התפתח בינה לבין יערה ינאי-ממו. שלוש פעמיים בשבוע היתה נטלי מגיעה לתוכנית להחלפת מזרקים והיה ניכר שהקשר האנושי הוא שמושך אותה למקום. "היא היתה מהמטופלות האהובות עלי", אומרת ינאי-ממו. "היא היתה כל כך מיוחדת וחכמה. כל אנשי הטיפול התאהבו בה כאדם וניסו לעזור לה בגלל הכריזמה, החשיבה החדה, היכולת השכלית הגבוהה, העומק והרגישות שלה. גם כשהיא ישנה ברחוב ובדירות של גברים מזדמנים הרגשתי שיש לה סגנון – היא היתה גאה, מטופחת, מוקפדת ונקייה. היה לה הומור נהדר, חום אנושי ושמחת חיים שלא נשחקה בגיהנום הזנות והסמים של התחנה המרכזית."

ינאי-ממו ביקרה את נטלי פעמיים בתקופה בה אושפזה בבית החולים איכילוב. "בפעם הראשונה היא דיברה בביטחון ואמרה 'יש לי 200 נשמות, אני אשרוד את זה'", היא משחזרת. "בפעם השנייה כשביקרתי אותה היא כבר היתה מותשת והיא כבר לא דיברה בצורה הזאת. היה ניכר שהיא מרגישה שהיא כבר לא תצא מזה."

אבל כבד עטף את המכורים בתחנה המרכזית הישנה כשנודע להם על מותה. נטלי היתה מהמכורות הוותיקות ומותה נגע ללבם. מ', מכורה בת 44, הכירה את נטלי לפני 15 שנה. "פגשתי אותה לראשונה ברחוב המסגר בתל-אביב. היא היתה אז בתחילת השימוש שלה בסמים", מספרת מ'. "אפשר להגיד שכבר אז היא היתה הומלסית. היא נעה בין דירות גברים וישנה ברחוב. השימוש שלה בסמים היה ברף הגבוה ביותר. זה בלט כבר באותם הימים. היא מאלה שלא ידעו לעצור. היא תמיד השתמשה בצורה מאסיבית, אובדנית ממש, בלי לחשוש מהתהום."

מ' מתקשה לדבר, קולה הולך ונחלש. השתיקות מתרחבות. "היא היתה חברה", היא אומרת בכאב גלוי. "היא היתה בעלת אינטלקט גבוה, לב רחב, נדיבות, אישה חכמה שיכלה להצליח כל-כך. תמיד הרגשתי שאם היא לא היתה בסמים היא היתה יכולה להצליח מאוד בחברה. זה כואב יותר כשאנשים כאלה מתים מסמים", היא מהרהרת ומבטה מתקדר, "עצוב מה שקורה בימים האלה בתחנה המרכזית, אנשים מתים באופן דרסטי מהחגיגת. כל פעם אני שומעת על עוד אדם שמת מהזרקות חגיגת ולאף אחד לא אכפת."

מראה שגרתי בתחנה המרכזית הישנה. צילום: דניאל בר-און

מאז חודש יוני 2014 מתו שלוש נשים נוספות: בליל 12 ביוני, בסמוך לחצות מתה ג, 'כבת 40, בתאונת פגע וברח כשקיבצה נדבות בצומת הרחובות הרכבת פינת מנחם בגין בתל-אביב. היא היתה מכורה-הומלסית שעבדה בזנות שנים ארוכות. בתקופת חייה האחרונה כשחלתה ומעמדה ברחוב דעך היא החלה לאסוף נדבות .

ו, 'הומלסית, עובדת-זנות כבת 38, אם לבת חיילת, מתה בבית חולים איכילוב משחפת במהלך המלחמה בעזה.

לפני כשבועיים מתה א, 'כבת 50, אם לשני ילדים. היא הפכה להומלסית לפני כשנתיים והידרדרה לזנות ולשימוש קשה בסמים. בתחנה המרכזית היתה מסתובבת עם אחד מבניה. היא ישנה בחורבות נטושות וברחוב, ניסתה להיאבק ולחזור לחיות תחת קורת גג ללא הצלחה. א' מתה מסרטן ריאות.